

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ

**PROGRAM VE DERS ÖĞRENME ÇIKTILARI YAZMA
KILAVUZU**

KASTAMONU

2024

PROGRAM ÇIKTILARI NEDİR?

Programın eğitim amacı, programın nasıl bir mezun profili istediğini ortaya koyan genel bir ifadedir. Program çıktıları ise, mezun olacağı program sonunda öğrencinin hangi niteliklerle/ yeterliliklerle donanmış olacağını tanımlar. Diğer bir deyişle, program çıktıları nasıl bir mühendis, nasıl bir öğretmen, nasıl bir hemşire... istediğimizin göstergeleridir. Program çıktılarını belirlemeden, programın diğer öğelerini, dersleri, derslerle ilgili öğrenme çıktılarını, öğrenme-öğretme süreçlerini, değerlendirme sürecini belirlememiz de nesnel olmayabilir. Program çıktılarını hazırlarken dikkat edilmesi gerekenler için aşağıda verilmiş olan başlıkları ve içeriklerini inceleyiniz.

1. TYYÇ ve Temel Alan Yeterlilikleri

- Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi (UYÇ) için <http://tyyc.yok.gov.tr/?pid=11> adresinden Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (TYYÇ) sayfasına giriniz.
- Her bölümün/anabilim dalının kendi eğitim-öğretim programını TYYÇ'deki temel alan yeterlilikleri kapsamında değerlendirmesi ve bunlara uygun program yeterlilikleri geliştirmesi gerekmektedir.
- TYYÇ Temel Alan ve Programlar seçeneğinden Temel Alan Yeterliliklerine ulaşmak için, Programınızın yapısına uygun olarak; Akademik Ağırlıklı veya Mesleki Ağırlıklı seçeneğine tıklayınız.
- Eğitim ve öğretim temel alanları aynı web sayfasından erişilebilen ISCED'e göre sınıflandırılmış ve kodlanmıştır (www.yok.gov.tr)
- Temel Alan, Yeterlilik Düzeyi ve Yeterlilik Türünü seçerek Önlisans (EQFLLL-5), Lisans (EQFLLL 6) ve Yüksek Lisans (EQF LLL 7) düzeyi için sahip olunması gereken yeterlilikleri okuyunuz.

2. Program Çıktılarının ve Programın Amaçlarının Belirlenmesi

- Programınızın çıktılarını belirlemek amacıyla aşağıda yer alan sorular size yol gösterebilir;
 - Programınızdan mezun olan bireyler hangi özelliklere sahip olmalı?
 - Hangi bilgi, beceri ve yetkinliklerle donanmış bireyler yetiştireceğiz?

Bu sorulara cevap verebilmek için daha önce programla etkileşime girmiş ve halen etkileşim halinde olan paydaşlarla (öğrenci, öğretim elemanları, bölüm personeli, mezun, işveren, sivil toplum örgütleri) iletişime geçiniz ve görüşlerini alınız.

- Programın/çalışma alanının geleceğini değerlendiriniz.
- Üniversite ve bölümün vizyon ve misyonunu mutlaka dikkate alınız.
- TYYÇ ve Temel Alan yeterlilikleri ve yukarıda cevabını aradığınız soruları dikkate alarak, programınızın amacını belirleyiniz. Programın eğitim amacını tek bir cümle veya paragraf olarak yazmanız önerilmektedir.
- Program çıktılarını belirlemeden önce programınızın amacını yazınız. **Programın eğitim amaçları;**

Eğitim süreci sonunda mezunlardan gerçekleştirmeleri beklenen davranışları tanımlayan ifadelerdir. Başka bir deyişle, programın nasıl bir mezun profili istediğini ortaya koyan genel bir ifadedir.

3. Program Çıktıları/Yeterlilikleri

Temel alan yeterlilikleriyle uyumlu olarak “Program Çıktıları”nızı (10-15 tane) belirleyiniz. Program çıktılarını; bilgi, beceri, yetkinlikler (bağımsız çalışabilme ve sorumluluk alabilme, öğrenme, iletişim ve sosyal, alana özgü) başlıkları altında düzenleyiniz. Bu nedenle program çıktılarını tamamlamadan aşağıda verilmiş olan linkleri ziyaret etmeniz önerilmektedir.

Bunun için başvuracağınız kaynakların linkleri aşağıda verilmiştir.

- a. TYYÇ, kısa düzey-önlisans için: <http://tyyc.yok.gov.tr/?pid=32>
- b. TYYÇ, 1. düzey-lisans için: <http://tyyc.yok.gov.tr/?pid=33>
- c. TYYÇ, 2. düzey-yüksek lisans için: <http://tyyc.yok.gov.tr/?pid=34>
- d. TYYÇ, 3. düzey-doktora için: <http://tyyc.yok.gov.tr/?pid=35>
- e. Temel Alan yeterlilikleri: <http://www.yok.gov.tr/content/view/977>

Örnek Program Çıktılar: (Fen Bilgisi Öğretmenliği Lisans Programı)

1. Fen bilimleri öğretimi için gerekli içerik bilgisini bilir.
2. Fen bilimleri öğretimi için gerekli genel pedagojik alan bilgisini uygular.
3. Sosyo-bilimsel konuları bilimsel bakış açısıyla derslerinde etkin kullanır.
4. Mesleğiyle ilgili görev, hak ve sorumlulukları düzenleyen mevzuatlara uygun davranır.
5. Fen Bilimleri Öğretim Programını bilir.
6. Günlük hayatta karşılaştıkları olayları açıklamada fen kavramlarını kullanabilecekleri öğrenci merkezli öğretim ortamları tasarlar.
7. Öğrencilerinin eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirici etkinlikler uygular.
8. Fen bilimlerinin doğasına uygun tasarladığı öğretim materyallerini değerlendirir.
9. Öğretimde karşılaştığı problemleri çözmeye bireysel olarak aktif rol alır.
10. Grup çalışmalarında üstlendiği sorumlulukları yerine getirir.
11. Yaşam boyu öğrenme çerçevesinde öğrenme fırsatlarına aktif katılım sağlar.
12. Öğrencileriyle etkili iletişim kurarak demokratik sınıf ortamı oluşturur.
13. Meslektaşlarıyla etik değerler çerçevesinde iletişim kurar.
14. Bilişim ve iletişim teknolojilerini mesleğinde etkin kullanır.
15. Alanıyla ilgili yürüttüğü çalışmalarda sosyal, kültürel ve bilimsel etik değerlere uygun davranır.

4. Program Çıktısı Yazımında Karşılaşılan Sorunlar ve Genel Hatalar

- Çok fazla program çıktısının yazılması. Önerilen çıktı sayısı lisans programları için en fazla 15'dir. İlgili programın yüksek lisansı ve doktora varsa lisanstan mezun kişinin yeterlilikleri düşünülerek yüksek lisansın bu sayıdan daha az doktoranın ise en az sayıda çıktıya sahip olması beklenmektedir. Çünkü bu programlar sarmal bir yapıda ilerlemektedir.
- Uzun ve içerisinde çok fazla ve farklı ölçme süreci gerektiren çıktı yazılması. Her bir çıktı sadece bir yeterliliğe yönelik olmalıdır. Aynı çıktı içinde ön koşullu veya birbirine bağlı yeterlilik olmamalıdır. Örneğin; "Yaşam boyu öğrenme sürecinde karşılaştığı sorunları fark eder, çözüm yolları arar ve bulduğu çözüm yollarını değerlendirir" ifadesinde fark etmesi, çözüm yolu araması ve bulduğu yolları değerlendirmesi birbirine bağlı ve bu yeterlilik için her bir boyutun ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir. Bunun yerine bu ifade "Yaşam boyu öğrenme sürecinde karşılaştığı sorunları çözmek için kullandığı yöntemleri değerlendirir" gibi bir ifade ile hepsini kapsayacak ve tek boyutlu bir yapı olacaktır.
- Derslerin konuları veya spesifik kavramlar program çıktılarında yer almaz. Program çıktısı ders çıktılarından daha geneldir ve doğrudan bir dersi işaret etmez. Birçok ders öğrenme çıktısı bir program çıktısına hizmet eder.
- Ölçülemez özellikler içeren çıktılar program çıktısında olmamalıdır. Amacımız bu çıktıların bir şekilde yaptığımız ölçme ve değerlendirme süreçlerinden elde ettiklerimiz ile yordayabilmektir.
- Program çıktılarının çoğunlukla bilişsel boyutta olması (bu kılavuzun son bölümündeki kısmı inceleyiniz) ve duyuşsal özelliklere yer verilmemesi. Derslerin büyük bir çoğunluğu teorik bir bilgi içerse de mesleğe olan ilgi, mesleğini kullanacağı gerçek yaşam problemleri, meslektaşları ile iletişim, değer yargıları, tutumları vb. birçok duyuşsal boyuttada öğrencilerde üniversite eğitimi sürecinde farklılaşmalar olmaktadır. Bu durumda ilgili programlardan mezun olan öğrencilerin bazı duyuşsal çıktıları sahip olduğunu göstermektedir. Program çıktılarına bu duyuşsal özelliklerin de eklenmesi gerekmektedir.

DERSİN ÖĞRENME ÇIKTILARI NEDİR?

Ders öğrenme çıktıları, dersi gözlemlenebilir ve ölçülebilir bilgi, beceri ve yeterlilikler biçiminde tanımlar. Bu ders öğrenme çıktıları listesi, öğrenci için ders hedeflerinin temsili bir örneğidir. Hedefin gerçekleştirilmesi, bu ders öğrenme çıktıları listesine göre test edilir. Sonuç olarak, ders öğrenme çıktıları, ders hedeflerini somut, işlevsel ve gözlemlenebilir kılar.

Örneğin: Açıklayıcı ders öğrenme çıktıları ise şöyle olacaktır:

Bu dersin sonunda öğrenciler,

- *Bilimsel Yönetim Teorisinin temel önermelerini tanımlayabilme*
- *Temel yönetim teorilerinin savunucularını bu teorilerin temel kavramlarıyla eşleştirebilme*
- *Klasik yönetim teorisi ile insan ilişkileri teorisi arasındaki farkları tartışabilme*

Lütfen örnek olarak dersin öğrenme çıktılarının nispeten daha genel bir sonuç altında düzenlendiğini, bu **dersin amacı** olduğunu fark edin. **Yükseköğretim düzeyinde, önce dersin amacının belirtilmesi, ardından ders kazanımlarının tanımlanması, öğretim kazanımlarının tanımlanmasında daha etkili bir yaklaşımdır.** Genel bir hedef belirtmek ve ardından ders öğrenme çıktılarının temsili bir örneğini belirtmek, eğitmenin hedefi belirtmek için daha düzenli bir yol geliştirmesine yardımcı olur. Yukarıdaki örnekte, “temel yönetim teorilerini anlar” şeklinde bir çıktının yazılması ölçme açısından uygun olmayacaktır.

Bu nedenle, davranışları "temel yönetim teorilerini anlamayı" gösteren temsili bir davranış örneği ile sınırlandırmalıyız. Ders öğrenme çıktılarını belirlemek, öğretim elemanının öğretme ve değerlendirmeye odaklanmasına da yardımcı olur. Eğitmen, öğretimi hedefler etrafında planlamalı ve yürütmelidir, değerlendirmeyi ise hedeflenen belirli öğrenci davranışları veya ders öğrenme çıktılarının (yani kavramları ilişkilendirme, kavramları tanımlama, farklılıkları belirleme vb.) etrafında planlamalıdır çünkü bir testte hedeflenen her bir öğrenci davranışını kapsayan değerlendirmeyi yapmak neredeyse imkansızdır.

Ders çıktılarının belirtilmesine yönelik bu yaklaşımın, program çıktıları ile bir **hiyerarşi** oluşturduğuna dikkat edilmelidir (bakınız şekil 1). **Ders hedefleri ile program çıktıları uyumlu olmalıdır.** Örneğin Elektronik Mühendisliği Bölümündeki Devre Teorisi dersinin hedefleri ile Elektrik Mühendisliği Bölümü program çıktıları uyumlu olmalıdır. Aynı şekilde, bir ders öğrenme çıktısı, öğrencinin dersin sonunda ne öğrenmesi beklediğinin daha dar, somut ve ölçülebilir bir ifadesidir. Bu anlamda, bir ders hedefi tipik olarak 2-5 ders öğrenme çıktısını kapsayabilir.

Şekil 1. Program eğitim çıktıları, program çıktıları, ders hedefleri ve ders öğrenme çıktıları arasındaki hiyerarşi.

İyi Yazılmış Bir Öğrenme Çıktısının Özellikleri Nelerdir?

Ders hedeflerini belirttikten sonra, eğitmenin her hedef için açık, somut ve ölçülebilir öğrenci davranışlarının temsili bir örneğini belirterek her hedefi daha da netleştirmesi beklenir.

- ulaşılabilir
- spesifik
- ölçülebilir
- zaman sınırlı

Şekil 2. İyi bir öğrenme çıktısının özellikleri

İyi bir ders öğrenme çıktısı,

- öğretim elemanının öğrencilerden beklentilerini açık ve net bir şekilde açıklayacak kadar **spesifiktir**.

Örneğin:

Spesifik değil: Öğrenciler teknolojiyi etkili bir şekilde nasıl kullanacaklarını anlayacaklardır.

Spesifik: Öğrenciler kişisel bir web sayfası geliştireceklerdir.

- bir ders öğrenme çıktısı zorlayıcı olabilir ancak **gerçekçi** ve **ulaşılabilir** olmalıdır; öğrenme çıktıları, önkoşul becerileri, öğrencilerin kapasitesini, bunları başarmak için gereken bilgi ve kaynakları dikkate almalıdır.

Örneğin:

“İstatistiğe giriş” dersinin sonunda,

Gerçekçi değil: Öğrenciler farklı türlerde varyans analizi yapacaklardır.

Gerçekçi: Öğrenciler frekans analizi yapacaklardır.

- Bir ders öğrenme çıktısı **ölçülebilir** olmalıdır. Başarı düzeyini ölçerken niceliksel/niteliksel referans noktaları belirtmelidir. Kullanılacak eylem fiilleri gözlemlenebilen ve ölçülebilen bir eylemi tarif etmelidir.

Örneğin:

Ölçülebilir değil: Öğrenciler İngilizce konuşmanın değerini takdir edeceklerdir.

Ölçülebilir: Öğrenciler şimdiki zaman ile geçmiş zamanı ayırt edebileceklerdir.

- bir ders öğrenme çıktısı **zaman sınırlamalı** olmalıdır; belirli bir son tarihi belirtir, örn. derse katıldıktan sonra, dönem sonunda, bir laboratuvar oturumunun sonunda vb.

Örneğin:

Zamana bağlı değil: Öğrenciler X araştırma konusu için planlar formüle edecekler.

Zaman sınırı: Öğrenciler, 1 Haziran 2013 tarihine kadar X araştırma konusu için planlar oluşturacaklardır.

Ders hedeflerinde olduğu gibi, dersin öğrenme çıktılarını yazarken eğitmenin göz önünde bulundurması gerekenler;

- öğrenci özellikleri,
 - öğrenme ortamı,
 - mevcut kaynaklar ve
 - uygun zaman.
- Öğrenme çıktıları yazdıktan sonra, her bir öğrenme çıktısının hangi program çıktısı/çıktılarıyla ilişkili olduğunu belirleyin. Bu süreç, dersinizin programa nasıl katkıda bulunduğunu görmenize ya da dersinizin programa olan katkısını artırmak için dersin genel hedeflerini ve öğrenme çıktıları

gözden geçirmenize yardımcı olacaktır. Öğrenme çıktılarının program çıktılarıyla ilişkisini 0-5 arasında bir puan vererek yapmanı gerekmektedir.

ÖĞRENME ALANLARI VE DÜZEYLERİ

Bloom ve Krathwohl tarafından geliştirilen **eğitim hedeflerinin taksonomisi**, öğretim hedeflerinin belirlenmesinde ve ifade edilmesinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Bloom'a göre öğrenmenin gerçekleştiği üç alan vardır: **bilişsel**, **duyuşsal** ve **psikomotor** alanlar. Bu öğrenme çıktıları alanları, öğrenilmiş insan davranışlarının üç alanına benzer: **düşünme**, **hissetme** ve **hareket etme**. Bu nedenle, bu alanlar etrafında tanımlanan hedeflerin, öğrenilmiş her tür insan davranışını kapsayacak kadar kapsayıcı olduğuna inanılmaktadır.

2.1. Bilişsel alan

Bilişsel alan, öğrenmenin zihinsel yönlerini ifade eder. Taksonomide en düşük dereceli işlemlerden en yükseğe kadar değişen altı seviye vardır. Bu düzeyler hiyerarşik olarak düzenlenebilse de, bu hiyerarşi mutlak değildir ve belirli bir alanın kendine özgü özellikleri karşısında farklılık gösterebilir.

2.2. Duyuşsal alan

Duyuşsal öğrenme çıktıları, beş düzeyde ifade edilen tutumlar, değerler, duygular ve duygulardaki gelişimi içerir.

2.3. Psikomotor alan

Bu alan, gerçekleştirmek ve inşa etmek için kas aktiviteleri gerektiren becerileri içerir. Psikomotor alanın yedi düzeyi vardır.

Bilişsel Alan	Duyuşsal alan	Psikomotor alan
•-Bilgi	•-Alma	•-Algılama
•-Kavrama	•-Tepkide Bulunma	•-Kurulma
•-Uygulama	•-Değer Verme	•-Kılavuz Haline Getirme
•-Analiz	•-Organize Etme	•-Mekanikleşme
•-Sentez	•-Kişilik Haline Getirme	•-Beceri Haline Getirme
•-Değerlendirme		•-Yaratma

Şekil 3. Öğrenme alanları ve düzeyleri